

Les dures imatges del patiment d'un infant al conflicte de Sri Lanka

Una espectadora, en desacord amb els continguts d'un telenotícies, va decidir presentar una queixa al Consell de l'Audiovisual de Catalunya. El Servei de Relació amb els Usuaris d'aquesta institució la va admetre i tot seguir la va trametre al Defensor de l'Audiència de la CCMA, perquè realitzés les actuacions que cregués oportunes.

El Defensor està sempre disponible per atendre totes les qüestions que li adrecin els ciutadans, sempre que estiguin relacionades amb les seves competències. Quan les adrecen a altres institucions, i aquestes l'insten a fer-se'n càrrec, les assumeix amb molt de gust i passa a obrir-ne el procediment corresponent.

L'espectadora ve seguir el telenotícies del 3 de febrer del 2009, i, quan va veure un reportatge sobre els conflictes a Sri Lanka entre la guerrilla i el govern, va creure que unes imatges atemptaven contra la dignitat dels infants: "En concret, un d'ells, d'uns 8 o 9 anys està despulrat i en veure les càmeres intenta tapar-se amb poc èxit". La comunicant afegia que tot plegat "era d'una morbositat gratuïta".

El primer que aquest Defensor va fer, com és preceptiu, va ser visionar les imatges per comprovar la pertinència de la reclamació. La notícia es referia a l'ofensiva que l'exèrcit del govern de Sri Lanka feia contra els rebels Tigres Tàmils i les conseqüències que els enfrontaments i bombardejos tenen sobre la població, principalment les 250.000 persones atrapades a la zona sota control tàmil. El vídeo de suport dura 1' 17" i comença amb un seguit d'imatges de les víctimes en un hospital, amb 13 plans diferents d'una durada total de 43"; 2 plans dels mapes de la zona d'una durada de 13" i finalment 4 plans d'imatges dels enfrontaments militars d'una durada de 19".

Les imatges del primer bloc informatiu, les referides a les víctimes, procedeixen d'agència informativa i són les primeres que arriben de la zona. Mostren moltes de les víctimes, nens, dones i persones grans, amb membres amputats. Són imatges dures i crues que reflecteixen la tragèdia que viuen els civils de Sri Lanka. Entre aquestes imatges trobem la que ha motivat la queixa, concretament la d'un nen estès a terra que vol tapar-se amb una manta.

Les qüestions relatives a la protecció de la infància i de la joventut, entre les quals hi ha la preservació de la seva dignitat, constitueixen una de les principals preocupacions del Defensor de l'Audiència. També la manera com es mostra el dolor i el patiment quan és conseqüència d'un fet noticable ha de ser una preocupació dels professionals de la comunicació. Per aquest motiu vaig comprovar el que estableix la Carta de Principis d'Actuació de la CCMA. Aquest document diu, en el punt 3.5.2. "Les tragèdies i les grans catàstrofes": "Cal evitar recrear-se (visualment i de paraula) en les escenes de dolor i de patiment de les víctimes de la tragèdia. També cal ser prudents amb la utilització d'imatges dels cossos humans sense vida o amb greus mutilacions. Així mateix s'eludiran els primers plans de cadàvers i de persones malferides, mutilades o preses de pànic, freqüents en aquestes situacions".

Més endavant, i després d'analitzar aspectes com la difusió dels noms de les víctimes o el dolor dels seus familiars, trobem una altra recomanació sobre les imatges dels cadàvers. Diu: "Es procurarà que els espectadors no puguin identificar un cadàver, excepte en el cas de personatges de gran rellevància pública i en casos en què la possible identificació del cadàver no pugui provocar, a causa de la distància, cap patiment a les famílies".

Vist tot això, vaig demanar a la redacció dels serveis informatius que m'informessin de quin havia estat el procés de recepció de les imatges i de la seva edició final per part dels nostres professionals.

Les imatges del vídeo de suport procedien, com he dit, d'una agència d'informació. Quan arriba el material, no està muntat per emetre'l. En aquest cas, el total de les imatges que es van rebre a Televisió de Catalunya tenien una durada molt superior, de gairebé tres minuts, i el redactor que va muntar la notícia va decantar-se per eliminar-ne les més dures. Ho puc certificar, ja que he vist el material en brut, que és certament esfereïdor.

Sovint les notícies s'elaboren contra rellotge, o, de vegades, el material que arriba a les mans del redactor és tan impactant que aquest, encara que en vulgui suavitzar el contingut, acaba oferint una informació que trasbalsa. En el cas que ens ocupa hi va haver un excés d'imatges dures, sobretot la del nen que vol tapar-se amb la manta. Cal reconèixer que, sense aquesta imatge i amb menys successió d'imatges de ferits i amputats, s'hauria ofert el mateix

contingut informatiu. Reconeixem, doncs, aquest excés , tal com ha fet la mateixa cap dels serveis informatius en presentar-me les explicacions pertinents.

Aquesta queixa ens ha de fer reflexionar, un exercici que haurien de fer sovint tant els professionals com els espectadors. De fons planteja una pregunta molt important: hem de renunciar a emetre aquestes imatges punyents?

Evidentment cal emprar-les amb molta cura i, si convé, advertir de la seva duresa. D'altra banda, aquestes imatges formen part de la informació i poden explicar què està passant al lloc dels fets. És més: fins i tot poden ser un element determinant per crear un estat d'opinió que arribi a influir en el desenllaç dels conflictes.

Hi ha un precedent històric que abona aquest punt de vista. El 8 de juny del 1972, l'aviació de Vietnam del Sud, coordinada per l'exèrcit dels Estats Units, bombardejava amb napalm la població de Trang Bang, al Vietnam del Sud, ocupada llavors per l'exèrcit del Vietnam del Nord. Un nombrós grup de civils es dirigien al temple de Cao Dai. El fotògraf coreà Nick Ut va recollir amb la seva càmera la imatge d'una nena, víctima del bombardeig que, nua, fugia corrent. Aquesta imatge va fer la volta al món i diuen els experts que va influir decisivament en el desenllaç de la guerra de Vietnam. El món va veure l'horror d'un conflicte sobre el qual van influir les imatges i també la presència de la televisió. Actualment, Phan Thi Lim Phuc, la nena de la fotografia, és ambaixadora de bona voluntat de la Unesco i, quan es refereix a aquesta imatge de la qual va ser protagonista involuntària, diu: "Qualsevol que vegi aquesta fotografia pot veure la profunditat del sofriment, de la desesperació, el dolor humà de la guerra, especialment per als nens. Quan veig aquesta imatge, un cop i un altre, dono gràcies a Deu que l'oncle Nick congelés aquest moment de la història amb la seva fotografia, que permet que les següents generacions puguin veure el que pot ser l'horror de la guerra".

Professionals i telespectadors hem de confluïr davant d'aquestes situacions. No s'ha d'abusar d'aquestes imatges, però no es poden obviar. Desgraciadament, la realitat de les guerres és molt dolorosa i obviar-les pot acabar generant una imatge distorsionada de la realitat. Els periodistes han d'extremar la cura en tractar determinats temes i imatges i no han de ser mai insensibles. Els espectadors han d'interpretar aquestes realitats i prendre-hi posició o formar-se'n

una opinió. Informar sobre la duríssima realitat del món que ens ha tocat viure i fer-ho d'una manera equilibrada sense caure en sensacionalismes innecessaris, però sense renunciar a mostrar la realitat, per dura que sigui, és un repte que els informadors han de superar molt sovint, un dilema al qual cal enfrontar-se i sobre el qual cal reflexionar.

> CATEGORIA: Protecció de la infància i la joventut